

VALORILE EDUCAȚIEI ACTUALE ȘI PLURALISMUL RELIGIOS ÎN PEISAJUL INDIVIDUALISMULUI ȘI EXTREMISMULUI COTIDIAN. INTEGRAREA POVESTIRII LUI IOV ÎN BIBLIA COPIILOR ȘI ÎN CURRICULA ȘCOLARĂ CA RĂSPUNS LA TEODICEEA COPIILOR

Drd. Ovidiu CARȚIȘ

Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad, Romania

ovi_cartis@yahoo.com

ABSTRACT: Current Educational Values and Religious Pluralism in the Landscape of everyday Individualism and Extremism. Integrating the Story of Job into the Children's Bible and the School Curriculum as a Response to Children's Theodicy.

In current religious pluralism and extreme individualism, it is imperative that religious education transmit the real and authentic values that form the future generations. Children need answers to their problems. The topic of suffering is one of them, because they have their own *teodicee* when dramatic events happen in their life. Sickness, loss of loved ones, poverty, lack of authentic relationships are just few of the problems that affect children and the mission of state and church is to help them overcome it. The trio coordination parent-teacher-pastor/priest I think is the most effective way that children understand their suffering and overcome it. For this purpose, story of Job is a unique tool for Children Bible and for school curriculum.

Keywords: *Religious pluralism, values education, individualism, Kids Bible, Book of Job, curriculae, answers for children, teodicee, kindertheologie, suffering, healing, resilience, values.*

Introducere. Valorile educației actuale și pluralismul religios în peisajul individualismului cotidian. Contextul social actual

Într-o eră în care societatea suferă de o criză extinsă la toate nivelele sociale printre care, în Europa, coroziunea graduală a ideilor și practicilor pluralis-

te și negarea sau violarea drepturilor cetățenești în favoarea „minorităților”, este nevoie ca sociologii să se adreseze unor probleme ca pluralismul sau democrația folosind dovezi empirice pentru a-și susține afirmațiile științifice.¹ Pe de altă parte fiecare religie trebuie să lupte pentru eradicarea tuturor relelor din societate și pentru restaurarea păcii și prosperității, astfel că dialogul inter-religii a căpătat un rol esențial.² Cuvântul „religie” este originar din cuvântul latin „religare” care înseamnă „uniți împreună”. Acesta sugerează armonie între religii diferite pentru un bine comun. De asemenea sugerează pace și reconciliere, cooperare și o pozitivă interacțiune între oameni.³ Însă întrebarea care se ridică este: cum reușim să împăcăm atâtea religii și cum rezolvăm acest pluralism religios pentru a transmite generațiilor care vin valorile noastre creștine?

Pluralismul este în general înțeles ca un concept politic și se referă la faptul că societatea este compusă din mai multe grupuri sociale diferite care ocupă sau nu poziții sociale de conducere și care formează fie o majoritate fie o minoritate, dar cu drepturi egale. Pluralismul este așadar recunoașterea că viața socială este formată din grupuri care diferă în aspecte semnificative, dar care promet să coexiste pentru binele obișnuit sau binele comun.⁴ Pluralismul a fost relaționat îndeaproape de educație când sistemul educațional a fost instituționalizat în sec. al XVIII-lea și al XIX-lea în Europa de Vest și America. Accesul la educația fost oferit aproape tuturor membrilor societății și a fost în strânsă legătură cu drepturile cetățenești și accesul la muncă.⁵

Pluralismul religios este o realitate globală datorită comunicării experiențelor trăite de oameni, dar și locală datorită împărțirii demografice specifice fiecărei zone.⁶ Însă unul din paradoxurile constante ale istoriei

1 Vasiliki Kantzara, „Pluralism and Education: A Compatible Relation. Post-Commentary Notes”, in *Italian Journal of Sociology of Education*, vol 5, nr 2, 2013, p. 234.

2 Cristian-Vasile Petcu, „Cadrul juridic al dialogului ecumenic creștin” („The legal framework of Christian ecumenical dialogue”), în volumul Simpozionului Internațional „Itinerario e il contenuto del formare ecumenico-studi ecumenici - Venetia”, Instituto di studi ecumenici S. Bernardino, Veneția, 2008, pp. 422 – 450.

3 Manas Kumar Sahu, „Religious Pluralism and Inter-religious Dialogue,” in *Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*, Vol. 24, Issue 7, Ser. 7 (July. 2019), pp. 57-62.

4 Vasiliki Kantzara, „Pluralism and Education: A Compatible Relation. Post-Commentary Notes”, in *Italian Journal of Sociology of Education*, vol 5, nr 2, 2013, p. 235.

5 *Ibidem*, p. 236.

6 Robin Sclafani, „A Jewish Educational Approach to Religion Pluralism”, in *Religious*

omenirii este că în cele câteva mii de ani pluralismul religios a fost cauza majoră a conflictelor și războaielor, iar toleranța religioasă a fost cel mult o bună intenție, dar fără succes până acum.⁷ De aceea transmiterea valorilor de către fiecare religie este o prerogativă a educației. Termenul „educația valorilor” poate fi definit ca un proces social cu mai multe laturi care are loc în școli, prin care se transmit valorile sociale dominante pentru a produce și legitimizează legătura necesară dintre individ, grup și societate. Educația valorilor⁸ este responsabilă de a transmite valorile morale, standardele și trăsăturile etice. Educația valorilor este o parte esențială din pedagogia școlară.⁹ Valorile sunt strâns legate de sentimentele, gândurile și comportamentele oamenilor. Responsabilitatea, respectul, dreptatea, bunăvoința, onestitatea și toleranța sunt în general valorile cele mai acceptate.¹⁰

Educația¹¹ poate contribui la răspândirea ideilor care au în vedere binele învățarea elementelor comune în cadrul societății, acelea care unesc, cum este de exemplu construirea unui viitor comun pe planeta Pământ. De asemenea, educația trebuie să separe paradigmele dominante de gândire și să învețe studenții să gândească într-un mod mai complex, pentru că educația este o resursă valoroasă prin care noii membrii ai societății sunt pregătiți în mod adecvat pentru participarea lor semnificativă mai târziu ca adulți.¹² Tendința generală în educația de acum este însă marcată de individualism ridicat.

Individualismul nostru ridicat și competiția a fost învățată copiilor de la o vârstă foarte fragedă și cultura rațională (științifică) nu lasă loc sen-

Literacy, Law and History: Perspectives on European Pluralist Societies, edited by Alberto Melloni, Francesca Cadeddu. Routledge, 2018.

7 Pajin Dusan. “Religious Pluralism: Religious Wars and Religious Tolerance.” in *Kultura*, Belgrad, 2013, p. 44, DOI 10.5937/kultura1340044P

8 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Valences of Education”, in *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.

9 J. Zajda, *Values Education*. Ed. D. Phillips, *Encyclopedia of Educational Theory and Philosophy*. Thousand Oaks: Sage (in print), 2014.

10 Karoglu, H., Calisandemir, F. & Unuvar, P., “Values in preschool education”, in *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, Vol. 4, nr. 6, 2017, pp. 91-97.

11 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Current Values of Education and Culture”, in *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

12 Vasiliki Kantzara, „Pluralism and Education: A Compatible Relation. Post-Commentary Notes”, in *Italian Journal of Sociology of Education*, vol 5, nr 2, 2012, p. 247.

timentelor. Aceasta este o problemă de valori de bază de care trebuie să luăm cunoștință când discutăm despre valori în educație.¹³ De aceea valori ca reziliența sau răbdarea ori practica rugăciunii trebuie aduse în educație folosind toate uneltele necesare.

Copiii au și ei întrebări despre suferință și vor să afle de ce aceasta apare în viața lor astfel că și copiii au felul lor de a vedea "teodiceea". Credem că includerea cărții Iov în Biblia pentru copii produce un cadru potrivit în care nevoile și perspectivele copiilor sunt abordate cât mai serios. Scopul ultim este să îi ajutăm pe copii și adolescenți în suferințele lor.¹⁴ Dar oferirea unei educații creștine copiilor nu este responsabilitatea doar a pastorului sau a preotului, ci a părintelui creștin, în primul rând.¹⁵ Aceasta merge după modelul antic de învățământ. Părintele era primul învățător, apoi preotul/învățătorul. Dar hai să vedem cum era educația în Israelul¹⁶ antic știind că religiile creștine s-au desprins din iudaism.

1. Cartea Iov și educația în Israelul Antic

Educația în antichitate începea din casă. Părintele era primul învățător. Apoi mai târziu s-au format școli în care copii aveau ocazia să învețe să scrie și să citească. Cartea Iov se pare că era folosită pentru a învăța alfabetul și cuvintele. Din 11 texte de școală posibile, s-a identificat o preferință de a se folosi în școlile creștine Romani 1, Psalmul 1 și Iov 1 ca text de copiat după dictare.¹⁷ Creștinismul a avut ca leagăn iudaismul, astfel că modelul edu-

13 Jonna Leinonen, *Values in Education – Education about values, through values and for values*, Helsinki, 2009.

14 K.E. Lawson, *Understanding Children's Spirituality: Theology, Research, and Practice*, Eugene, Wipf and Stock publishers, 2012, p. 419.

15 Troy Temple and Karla Temple, "Public on Purpose: Why Christian Parents Should Still Consider Public Schooling," in *Perspectives on Your Child's Education: Four Views*, Nashville, TN: B&H Academic, 2009, p. 11.

16 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Education and Religion in Jerusalem and Babylon, Viewed through the Prism of the Book of Daniel," în *Proceedings of the 17th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, June 1-2, 2020, edited by Julia M. Puaschunder, pp.154-160, Johns Hopkins University, Montgomery, United States of America, 2020.

17 Jennifer R. Strawbridge, "A School of Paul? The Use of Pauline Texts in Early Christian Schooltext Papyri," in *Ancient Education and Early Christianity*, ed. Matthew Ryan Hauge, Andrew W. Pitts, and Chris Keith, vol. 533, Library of New Testament Studies, London; Oxford; New York; New Delhi; Sydney: Bloomsbury T&T Clark: An Imprint of Bloomsbury Publishing Plc; Bloomsbury, 2016, p. 174.

cațional s-a perpetuat cu învățatură creștină folosind atât texte din Noul Testament, dar și din Vechiul Testament.

1.1. Moise ca învățător

În cea mai mare parte a istoriei iudaismului, comunitățile evreiești l-au văzut pe Moise ca Învățătorul lor (ebr. מֹשֶׁה הַרְבֵּנוּ). Educația în Israelul Antic era o responsabilitate și practică a casei pentru că nu exista nici o instituție în sistemul educational din Israelul erei de Fier. Referiri la termenul de „învățător” (de obicei termenii care derivă din למד sau ירה) în Biblia evreiască sunt destul de rare, cele mai multe apar în scrierile târzii (1 Cron. 25:8; Iov 36:22; Ps. 119:99; Prov. 5:13; Is. 30:20; 50:4; Hab. 2:18). În Noul Testament, referințele la „învățători” (gr. διδάσκαλος) sunt mult mai folosite, astfel că observăm un sistem educational evreiesc început în perioada rabinică, care s-a dezvoltat mult în perioada de mijloc al mileniului I, d. Hr.¹⁸

1.2. Isus ca Învățător

Sunt nenumărate referiri la Isus ca învățător. El a luat copiii ca să îi binecuvânteze. A fost aproape de copii și de suferințele lor. Când o femeie își ducea singurul fiu la mormânt a oprit cortegiul funerar și l-a înviat din morți. Exemplele sunt multiple când Isus vindecă sau eliberează pe fiul sau fika cuiva. Grija lui Isus pentru cei bolnavi și dispoziția Sa nu doar pentru a vindeca, dar pentru a plăti prețul consecințelor care recurg din vindecarea în sine este copleșitoare. Arată că Dumnezeu prin Fiul Lui este interesat și dispus să plătească prețul întreg pentru răscumpărarea sufletului dar și cea a trupului. Isus este dispus să-și sacrifice libertatea pentru a salva un fiu al lui Avram (Luca 19:9).

Isus Cristos ne arată fața lui Dumnezeu care este empatic față de oamenii marginalizați și uitați de semenii lor. Este empatic față de copii, care sunt mai vulnerabili. Lucrarea lui Cristos a fost să aducă omul în starea lui de la început, să-l vindece prin puterea divină de rănilor și vânățiile cauzate de păcat.¹⁹

18 Craig Evan Anderson, “Exodus from the Cave: Moses as Platonic Educator,” in *Ancient Education and Early Christianity*, ed. Matthew Ryan Hauge, Andrew W. Pitts, and Chris Keith, vol. 533, Library of New Testament Studies, London; Oxford; New York; New Delhi; Sydney: Bloomsbury T&T Clark: An Imprint of Bloomsbury Publishing Plc; Bloomsbury, 2016, p. 30.

19 Ellen Gould White, *Special Testimonies on Education*, 1897, p. 22.

Dacă ne referim la o suferință recentă, putem spune că pe timpul pandemiei Dumnezeu nu a pedepsit pe poporul său, ci a găsit o modalitate pentru a-și arăta dragostea față de oameni prin Biserica Sa care aduce în continuare vești bune în mijlocul necazului. Școala și Biserica trebuie să fie împreună aducătoare de speranță și vești bune pentru copii, adolescenți, tineri și adulți deopotrivă.

Marele Învățător nu a folosit doar instrucțiuni verbale (Predica de pe Munte, parabolele), dar și experiențe care cuprindeau iertarea păcatelor, vindecarea și scoaterea demonilor.²⁰ Elihu se referă de 3 ori la Dumnezeu ca Învățătorul nostru (Iov 33:16; 35:11; 36:22).²¹

2. Educația creștină în țările vestice (Germania).

Educația creștină în școlile germane este responsabilitatea deopotrivă a Bisericii și a statului, în comparație cu educația creștină în Franța sau Statele Unite ale Americii, unde este responsabilitatea Bisericii. În Germania, facultățile acreditate de stat oferă profesorilor pregătire la disciplina Educație religioasă. După licență, aceștia au permisiune pentru a preda învățătura bisericească (*Vocatio sau Missio*) în școlile de stat de două ori pe săptămână.²²

Kindertheologie- teologie de către, cu și pentru copii. În centrul dialogurilor cu copiii au fost puse întrebări existențiale, copiii nefăcând excepție de la trăiri ca frica, bucuria, dezamăgirea sau iubirea protectoare. Aceste experiențe, ca și adulții, duc la întrebări despre însemnătatea finală a lucrurilor.²³ O viziune educațională bazată pe o viziune mondială biblică are multe de oferit pentru a vindeca, cum este o vedere holistică asupra vieții și asupra învățării, un ideal cooperativ și comunitar, ideea de chemare și folosirea darurilor în slujba oamenilor.²⁴ Cu alte cuvinte dacă ar exista la

20 Bernhard Ott, *Understanding and Developing Theological Education*, trans. Tom Keefe, ICETE Series, Carlisle, Cumbria, Langham Global Library, 2016, p. 158.

21 Troy Temple and Karla Temple, "Public on Purpose: Why Christian Parents Should Still Consider Public Schooling," in *Perspectives on Your Child's Education: Four Views*, Nashville, TN: B&H Academic, 2009, p. 15.

22 K.E. Lawson, *Understanding Children's Spirituality: Theology, Research, and Practice*, Eugene, Wipf and Stock publishers, 2012, p. 420.

23 K.E. Lawson, *Op. cit.*, p. 420.

24 Kuk-Won Shin, "Korean Christian Higher Education: History, Tasks, and Vision," in *Christian Higher Education: A Global Reconnaissance*, ed. Joel Carpenter, Perry L. Glan-

nivel Mondial o dorință și un plan de răspândire a veștilor bune în mediile în care copiii învață am asista la mai puțină criminalitate și la mai multă educație. Partea spirituală trebuie să fie o parte importantă din educația universală.

2.1. Cartea Iov în Biblia pentru copii

2.1.1. În versiuni mai vechi

În edițiile din primele decade ale secolului XX, povestea lui Iov apare destul de frecvent în Bibliile copiilor și cele de la școală în Germania. În ediții mai vechi ale Bibliei, cea din 1737 îl prezintă pe Iov ca un exemplu care se umilește în suferință. Biblia Kratzensteiner din 1737 cu ilustrațiile sale oferă o interpretare unică a cărții Iov pentru acele timpuri. Fraza "*Hiobs stille seyn im Leiden / Kan uns zur Gedult bereiten*" tradusă cu "*Tăcerea lui Iov în suferință / ne poate pregăti în răbdare*," subliniază virtutea răbdării prin rezistența lui Iov în mijocul dificultăților din viața lui. Iov este cunoscut doar ca suferindul tăcut și nu ca suferindul care protestează din cap. 2-42.

2.1.2. În edițiile moderne recente

În Bibliile pentru copii din ultimele decenii povestea lui Iov apare foarte rar. O analiză a colecției extensive Biblia pentru copii "Regine Schindler" de la departamentul de teologie al Universității din Zurich din septembrie 2009 arată că doar 15 din 111 adică 6,9% din exemplarele existente în limba germană asupra Vechiului Testament și Noului Testament sau compendii ale Vechiului Testament din ultimii 70 de ani conțin descrieri ale cărții Iov. Versiunile mai noi au o vastă varietate de interpretări a experienței lui Iov. Aceasta poate cauza o diluare a mesajului cărții Iov și poate semăna confuzie în mintea copiilor.

În țara noastră, situația utilizării Bibliei pentru copii este oarecum mai bună când vine vorba de integrarea poveștii lui Iov în Bibliile pentru copii. O parte din edițiile de studiu curpind povestea lui Iov: *Biblia în 365 de zile* (4 lecții, pp. 185-188), *Biblia pentru fiecare zi* (4 lecții, pp. 182-185), *Biblia de studiu pentru copii* (text biblic + 2 pagini prezentare a Cărții Iov + 29 de casete cu diferite explicații), *Biblia cu ilustrații* (text biblic complet),

Biblia pentru copii. Lecturi biblice zilnice pentru progresul credinței (p. 222-223).²⁵ Însă *Biblia povestită copiilor*²⁶, cu care am crescut eu nu avea. Observăm o atenție sporită în mediu românesc pentru texte biblice care răspund la întrebările copiilor despre suferință.

3. Educația religioasă în România

În 1997 și 2007 au fost realizate niște studii care au cercetat dorința populației ca să fie mai multe școli denominaționale. Din 14 țări studiate, România atât în 1997, cât și în 2007, dorea într-un procent de 96,1 %, respectiv 93,3 % mai multe școli denominaționale.²⁷ Motivul este destul de evident. Părinții doresc să-și trimită copiii în special la școli în care primesc educație religioasă și dacă e posibil în denominația în care sunt părinții.

Educația religioasă este considerată importantă în România. Educația va ținti mereu pentru a dobândi valori excelente și un idealism activ, de aceea educația religioasă trebuie să fie prezentă în educație în general. În România, educația religioasă este parte a unei națiuni născute creștină, iar Religia are un loc binemeritat ca disciplină în educație alături de celelalte discipline.²⁸

3.1. Motive pentru integrarea cărții Iov în Bibliile pentru copii și la ora de religie

3.1.1. Copiii experimentează suferința

Cei mai afectați în timpul conflictelor armate și al dezastrelor naturale sunt copiii. În Germania, principale surse de suferință sunt: sărăcia (numărul copiilor care trăiesc în sărăcie crește), bolile (numărul copiilor care se îmbolnăvesc în special de boli cronice crește), lipsa relațiilor sau relațiile inadecvate, locuirea în medii care umplu copiii de frică și faptul că

25 V. Gilbert Beers, *Biblia pentru copii*, Otopeni, Editura Bebedream, 2001.

26 Traducerea s-a făcut după ediția germană "Die Kinder-Bibel", Konstanz, Editura Friedrich Bahn.

27 Tomka Miklós, „Balancing Between Religion and Education in Modernity” in *Region and Education III. Régió És Oktatás III. Education and Church in Central and Eastern Europe at First Glance*, Ed. Gabriella Pusztai, Center for Higher Education Research and Development University of Debrecen, 2008, p. 20.

28 Traian Nojea, „Contemporary Challenges in Romanian Religious Education: Values, Norms, Legislation”, in *Teologia*, vol 72, nr 3, 2017, pp. 113-130.

sunt copii care cresc cu îngrijorarea că viitorul lor este în pericol (Oberthür, 2006, p. 44-45). De asemenea, la fel ca la adulți, viața copiilor poate fi zguduită de lovituri pe neașteptate ale sorții cum sunt îmbolnăvirea sau moartea.²⁹ Kuyper este un exemplu de militant pentru cei săraci, ei fiind cei mai dezavantajați de lipsa educației.³⁰

Cartea Iov prezintă tocmai o astfel de experiență dramatică în care personajul principal este efectiv trecut prin toate stările posibile după ce își pierde posesiunile materiale, copiii și în cele din urmă sănătatea. Aurul și argintul sunt trecătoare și pieritoare dar copii sunt o moștenire nemuritoare. Deși Dumnezeu i-a returnat lui Iov toate avuțiile în măsură dublă, nu i-a dat mai mulți copii decât a avut înainte. Totuși cei care i-a avut prima dată nu au pierit, ci au ajuns la Dumnezeu astfel că moștenirea lui e dublă.³¹ Un astfel de răspuns poate fi pentru mulți copii care au pierdut pe cineva drag ca un pansament pe o rană.

Acesta este unul din motive pentru care consider că povestea lui Iov este imperios necesar să fie introdusă în materialele didactice atât în programa pentru predarea la ora de religie cât și ca material pentru Biblia copiilor. Povestea lui Iov poate fi experiența de viață a atâtor copii care și-au pierdut pe neașteptate pe cineva fiind bolnav de care au fost apropiați.

Copiii se confruntă cu suferința astfel că un punct de pornire este acela de a începe de la suferințele individuale ale fiecăruia în parte. A fost întocmit un chestionar având următoarea cerință: "Ce aș vrea să îl întreb pe Dumnezeu..." fără să fie specificată tema răspunsului. Acest chestionar a circulat în 12 școli din mediul rural și mediul urban din zona de nord-vest a Germaniei, iar răspunsul după clasificarea răspunsurilor a fost că din 2634 de chestionare peste 56% au fost despre suferință și peste 46% au avut legătură cu teodiceea. Deci răspunsul clar la întrebarea dacă pentru copii este relevantă teodiceea este: da, copiii fac legătura dintre experiența suferințelor lor, în special din contextul lor apropiat, cu Dumnezeu în para-

29 K.E. Lawson, *Understanding Children's Spirituality: Theology, Research, and Practice*, Eugene, Wipf and Stock publishers, 2012, p. 422.

30 Wendy Naylor, "Editor's Introduction," in *On Education*, ed. Wendy Naylor et al., Abraham Kuyper Collected Works in Public Theology, Bellingham, WA: Lexham Press; Acton Institute for the Study of Religion and Liberty, 2019.

31 Jan Amos Comenius, *The School of Infancy*, Christian History Magazine-Issue 13: Jan Amos Comenius: Father of Modern Education, Worcester, PA: Christian History Institute, 1987.

metrii teodiceei. Ei întreabă de ce există suferință. Acest „de ce?” este adresat lui Dumnezeu, astfel că preocuparea educației religioase trebuie să fie să răspundă la aceste nevoi ale copiilor în perioada timpurie a dezvoltării lor și nu atunci când ajung tineri adulți, așa cum se face acum în cea mai mare parte a curriculei germane. În acest moment, dezamăgirea cauzată de lipsa ajutorului divin poate crea deja un punct de cotitură (Niphow, 1988), ducând la pierderea credinței în Dumnezeu. În consecință, educația primară în Germania are acum un interes înnoit față de subiectul teodiceei.³²

Un al doilea studiu empiric focusat pe problema copiilor și a suferinței a fost realizat în Nürnberg și Leipzig la 392 de copii între 8 și 18 ani. A fost citită o povestire cu un băiat care avea cancer, iar conexiunea dintre suferință și Dumnezeu nu a mai fost făcută. Practic copiii preferă un Dumnezeu amabil în detrimentul unui Dumnezeu omnipotent și nu consideră necesar ca El să răspundă la întrebările despre suferință. Însă ideea unui Dumnezeu omnipotent este absolut necesară pentru a face față întristării cauzate de suferință.³³ Faptul că al doilea grup de copii nu întreabă „de ce?” ridică noi semne de întrebare: „de ce nu se raportează la Dumnezeu în suferințele lor?” Vor rămâne fără răspunsuri? Pe de altă parte Cui nu-i plac poveștile? În general copiii le plac poveștile și ilustrațiile.

Povestea lui Iov este una oarecum diferită de majoritatea povestirilor biblice în care oamenii au fost ajutați de Dumnezeu și în felul acesta s-a format o imagine cum că Dumnezeu este bun și ajută rapid și sigur. Deși în final povestea lui Iov se încheie cu bine, tăcerea lui Dumnezeu și aparenta lipsă de implicare la necazul lui Iov, ar fi pentru unii un motiv suficient ca povestea să nu fie întru totul potrivită pentru a fi introdusă în Biblia pentru copii. Totuși copiii, la fel ca adulții, se confruntă uneori cu întrebări fără răspunsuri, la fel ca Iov. Personajul biblic Iov este reprezentativ pentru toți cei aflați în suferință. Întrebările pe care acesta le pune despre suferința sa pot fi întrebările multora în aceeași situație.

3.1.2. *Nevoia de răspunsuri la suferință și nevoia de vindecare.*

Deși medicina a făcut progrese remarcabile în tratarea multor boli, care în secolele trecute erau incurabile și letale, deși se fac eforturi și investiții enorme pentru tratamente revoluționare sau intervenții chirurgicale foarte avansate, boala și consecințele ei rămân parte din realitatea pe care

32 Lawson, *op. cit.*, p. 423.

33 Lawson, *op. cit.*, p. 423.

o trăim. Chiar dacă unii sunt mai privilegiați datorită serviciilor la care au acces sau datorită resurselor sau a influenței, totuși boala nu înseamnă că îi va evita pe bogați și săraci, pe cei puternici sau cei slabi. Pandemia de Covid-19³⁴ a oferit o lecție unică despre universalitatea efectelor devastatoare pe care un virus le poate avea fără să facă prea multă deosebire între oameni. Pandemia de Covid-19³⁵ este un episod pe care dorim să-l uităm cât mai repede, dar care ne aduce aminte că putem deveni oricare vulnerabili la boală. Și copiii au trecut prin pandemia de Covid-19. Unii au pierdut pe cei dragi, alții doar au asistat la suferința lor, dar cine va răspunde întrebărilor lor. Acesta e unul din motive pentru care credem că povestea lui Iov este absolut necesară pentru a fi parte din Biblia copiilor, universalitatea suferinței, în cazul acesta, suferința cauzată de o boală.

Boala scade calitatea vieții umane și poate duce la moartea fizică. Efectele ei sunt în primul rând biologice, apoi psihice sau emoționale, mai ales dacă boala este prelungită timp îndelungat. Cel bolnav poate experimenta emoții puternice sau tulburări de comportament. La nivel social consecințele sunt uneori multiple: dependența de ajutorul cuiva, incapacitatea de a funcționa bine în cadrul familiei și altele, iar în cele din urmă la nivel spiritual suferința poate fi amplificată mai ales în medii unde teologia retributivă este cel mai agreată sau întrebările fără răspuns pot duce la un conflict direct cu Dumnezeu (asemenea lui Iov). Vindecarea este cea care poate rezolva toate aceste provocări legate de boală și consecințele ei și contribuie la restaurarea întregii persoane și la restabilirea demnității.³⁶

La o primă citire a cărții, unii spun că Iov este tributar teologiei retributive: un Dumnezeu drept pedepsește răul și răsplătește binele. Ipoteza lor este că Iov este un om păcătos (toți au păcătuit și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu/ unul singur este fără păcat, Isus Cristos) plătește și el pentru

34 Despre rolul didactic pe care pandemia de Covid-19 l-a avut asupra umanității de văzut, Ovidiu Carțiș, „Pandemia de Covid-19: Rol didactic și perspective teologice”, *Jurnalul Libertății de Conștiință*, vol. 11, nr. 3, 2023, pp. 508-523.

35 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Spiritual lessons observed through the Coronavirus Crisis”, în *Dialogo. Issue of Modern Man*, 2020, vol.6, no.2, pp. 71-82.

36 Despre sănătate / vindecare și demnitatea umană, de văzut: D.D. Martin, *Illness, Healing and Human Dignity*, *Jurnalul Libertății de conștiință*, vol. 9, nr. 3, 2021, p. 609-617, L.M. Măcelaru, „Disability and Human Dignity. On the Imago Dei as Proof of Human Worth”, *Jurnalul Libertății de conștiință*, vol. 9, nr. 3, 2021, pp. 584-595 și M.V. Măcelaru, “Created in God’s Image. Human Dignity in Biblical Perspective”, *Jurnalul Libertății de conștiință*, vol. 9, nr. 3, 2021, pp. 596-608.

păcatele lui și că tot ce trebuie să facă este să reziste testului, iar în cele din urmă rezultatul va fi inevitabil vindecare și salvare.³⁷ Dar mesajul cărții este cu siguranță unul mult mai complex. Un om credincios supus unei suferințe puternice, continue și inexplicabile, rămâne credincios până la capăt. Iar în urmă nu rămâne nici bolnav, nici uitat, nici de răs în fața tututor celor care i-au evaluat viața și purtarea. De asemenea cartea Iov scoate un aspect crucial în evidență pentru mântuirea sufletului: să recunoaștem că suntem păcătoși. Toți au păcătuit și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu (Rom. 3:23; 5:12; Is. 64:5; Iov 25:4).³⁸

Cartea Iov a servit ca model pentru o diversitate destul de consistentă de intelectuali, care merg după sloganul „Frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii, care este și primul principiu al înțelepciunii. S-a observat că înțelepciunea autentică implică o dimensiune sacră. Prototipul babilonian *Voi lăuda pe Domnul Înțelepciunii* are ca și corespondent evreiesc cartea Iov care oferă un mod de a răspunde la suferința nemeritată. Așadar, genunchiul plecat și supunerea totală, așa cum se vede în afirmațiile finale ale lui Iov în Iov 42:5-6, arată că plângerile sale au primit în final reconciliere. (Fig. 2)³⁹ De asemenea Cartea Iov conține lucruri care pot fi luate în considerare în mediul științific.⁴⁰ Lucruri care țin de forma pământului, astrologie și navigație, despre originile pământului și despre animale antice care stăpâneau apele mărilor sunt descrise de autorul cărții Iov înainte cu câteva milenii.

Dar motivul principal pentru care credem că merită un loc în biblia pentru copii și la ora de religie este că în fond, Iov poate fi povestea oricărui dintre noi. Cel puțin o parte din experiența lui poate fi parte din experiența noastră. Pierderea cuiva drag, sărăcie, îmbolnăvire, abandonul prietenilor sunt doar din câteva din problemele cu care copiii se pot confrunta. Povestea lui Iov este în cele din urmă povestea unui om care și-a adresat plângerile sale înaintea lui Dumnezeu. Poate cea mai importantă lecție dintre toate

37 Joan Penzenstadler, *Teaching the Book of Job with a View to Human Wholeness*, Religious Education: The official journal of the Religious Education Association, vol. 89, nr. 2, 1994, pp. 223-231, DOI: 10.1080/0034408940890208

38 Dietrich Bonhoeffer, *Theological Education Underground: 1937-1940*, ed. Dirk Schulz and Victoria J. Barnett, trans. Claudia D. Bergmann et al., vol. 15, Dietrich Bonhoeffer Works (Minneapolis, MN: Fortress Press, 2012, p. 346.

39 James L. Crenshaw, *Education in Ancient Israel: Across the Deadening Silence*, New York; London; Toronto; Sydney; Auckland: Yale University Press, 1998, pp. 223-224.

40 Paul Taylor, *Truth, Lies and Science Education*, Leominster, UK: Day One Publications, 2007, p. 95.

este ca orice copil să aibă curajul să îi spună lui Dumnezeu de suferința lui. În final Iov se încapățânează să fie credincios lui Dumnezeu până când Cel Preaînalt schimbă situația. Cu singuranță această încredere în Dumnezeu trebuie promovată și susținută pentru copii.⁴¹ Cred că merită amintit copiilor cum a fost vindecat Iov pentru că vindecarea lui Iov nu a fost un eveniment punctual, ci finalitatea unui proces în care a fost restabilită prima dată relația sa cu Dumnezeu și apoi cu prietenii săi. Relația cu Dumnezeu, Tatăl nostru și relația cu prietenii sunt două coordonate pe care copiii le pot înțelege cu ușurință. Roadele acestei apropieri de Dumnezeu este restaurarea în toate aspectele vieții pentru Iov și familia lui. Iov se roagă lui Dumnezeu, Iov recunoaște măreția lui Dumnezeu, se roagă pentru prietenii lui și în cele din urmă este vindecat. Îndreptarea copiilor spre rugăciune și spre a căuta pe Dumnezeu nu e niciodată prea devreme.

3.1.3. Copii empatizează cu alți copii în suferință.

Un exemplu de copil în suferință este cel al lui Baldwin al-IV-lea al Ierusalimului. Acesta a devenit rege la 13 ani, ajunge cu drepturi depline la 15 ani și conduce Ierusalimul din 15 iulie 1174 până în 1185. Dar adolescentul acesta era bolnav ca Iov. Simptomele bolii se pare ca nu erau vizibile în momentul încoronării, „elephantiasis” cum era numită de doctorii Greco-romani o formă mai gravă de lepră. Spunem asta pentru că pentru un rege să fie leproș însemna o stigmatizare socială fără precedent, pentru că se credea că boala era transmisă ereditar sau prin relații sexuale, astfel că nu era capabil să dea moștenitori la tron viabili.⁴² Copii trebuie învățați să fie empatici cu alți copii în suferință.

4. Concluzii

În contextul global al pluralismului religios și al individualismului, nevoia transmiterii valorilor în educație⁴³ este imperioasă de la cei dintâi ani ai copiilor. Valori ca responsabilitatea, respectul, dreptatea, bunăvoința, onestitatea și toleranța trebuie să fie cuprinse în educația oferită copiilor

41 K.E. Lawson, *Understanding Children's Spirituality: Theology, Research, and Practice*. Eugene, Wipf and Stock publishers, 2012, pp. 430-431.

42 Stephen Lay, *A Leper in Purple: The Coronation of Baldwin IV of Jerusalem*, *Journal of Medieval History*, vol. 23, No. 4, 1997, pp. 317-334.

43 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Valences of Education”, în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.

atât la ora de religie sau la biserică sau la oricare alta disciplină școlară. La nivel local pluralismul religios păstrează încă provocări și pentru contextul educației religioase actuale datorită individualismului și competiției care sunt promovate tot mai mult și în rândul celor mici. Însă importanța oferită educației religioase în țara noastră se vede prin materialele disponibile copiilor cum este Biblia pentru copii, lecțiile de la ora de religie și, după caz, lecțiile de la școala duminicală sau în cadrul altor evenimente dedicate copiilor de către biserici.

Cât privește Biblia pentru copii, cartea Iov este o remarcabilă unealtă pentru a răspunde întrebărilor despre suferință ale copiilor și ale adulților. Integrarea povestirii lui Iov în bibliile pentru copii dar și în lecțiile de la orele de religie este pentru copii o prioritate când discutăm despre teodicee. Aceasta nu doar răspunde la o nevoie, ci împiedică viitoarea necredință și neîncredere a tinerilor adulți în Dumnezeu. Un răspuns venit la timp e ca un pansament pe rană. În Germania dar și în România, responsabilitatea educației creștine este deopotrivă a Bisericii⁴⁴ și a statului. De aceea ne rămâne vigilența la nevoile copiilor mai ales cele care le pot periclita viitorul.

Trio-ul părinte-educator/profesor-învățător bisericesc este cel mai bun și echilibrat model de educație creștină pentru o societate creștină. Urmand modelul învățământului din Israelul antic, educația creștină trebuie să fie în permanență abilă să răspundă întrebărilor copiilor despre suferință și viață.

Bibliografie:

Cărți și articole:

- * ANDERSON, Craig Evan, "Exodus from the Cave: Moses as Platonic Educator," in *Ancient Education and Early Christianity*, ed. Matthew Ryan Hauge, Andrew W. Pitts, and Chris Keith, vol. 533, Library of New Testament Studies, London; Oxford; New York; New Delhi; Sydney: Bloomsbury T&T Clark: An Imprint of Bloomsbury Publishing Plc; Bloomsbury, 2016.
- * BEERS, V. Gilbert, *Biblia pentru copii*, Editura Bebedream, Otopeni, 2001.

44 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Misiunea Bisericii în societate", *Timotheus – Incursiuni Teologice Tematice* 4 (2), 2017, pp. 57-76.

- BONHOEFFER, Dietrich, *Theological Education Underground: 1937–1940*, ed. Dirk Schulz and Victoria J. Barnett, trans. Claudia D. Bergmann et al., vol. 15, Dietrich Bonhoeffer Works, Minneapolis, MN: Fortress Press, 2012.
- CĂRȚIȘ, Ovidiu, „Pandemia de Covid-19: Rol didactic și perspective teologice”, *Jurnalul Libertății de Conștiință*, vol. 11, nr. 3, 2023.
- COMENIUS, Jan Amos, *The School of Infancy*, Christian History Magazine-Issue 13, Worcester, PA: Christian History Institute, 1987.
- CRENSHAW, James L. *Education in Ancient Israel: Across the Deadening Silence*, New York; London; Toronto; Sydney; Auckland: Yale University Press, 1998.
- KANTZARA, Vasiliki, “Pluralism and Education: A Compatible Relation. Post-Commentary Notes”, in *Italian Journal of Sociology of Education*, vol 5, nr 2, 2012.
- KAROGLU, H., CALSANDEMIR, F. and UNUVAR, P., “Values in preschool education”, în *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, Vol. 4, nr. 6, 2017.
- LAWSON, K. E., *Understanding Children’s Spirituality: Theology, Research, and Practice*. Eugene, Wipf and Stock publishers, 2012.
- LAY, Stephen, “A Leper in Purple: The Coronation of Baldwin IV of Jerusalem”, *Journal of Medieval History*, vol. 23, No. 4, 1997.
- LEINONEN, Jonna, *Values in Education – Education about values, through values and for values*, Helsinki, 2009.
- MARTIN, D. D., “Illness, Healing and Human Dignity”, *Jurnalul Libertății de Conștiință*, vol. 9, nr. 3, 2021.
- MĂCELARU, L. M., “Disability and Human Dignity. On the Imago Dei as Proof of Human Worth”, *Jurnalul Libertății de Conștiință*, vol. 9, nr. 3, 2021.
- MĂCELARU, M.V., “Created in God’s Image. Human Dignity in Biblical Perspective”, *Jurnalul Libertății de Conștiință*, vol. 9, nr. 3, 2021.
- MIKLÓS, Tomka, “Balancing Between Religion and Education in Modernity”, in *Region and Education III. Régió És Oktatás III. Education and Church in Central and Eastern Europe at First Glance*, Ed. Gabriella Pusztai, Center for Higher Education Research and Development University of Debrecen, 2008.

- NAYLOR, Wendy, "Editor's Introduction," in *On Education*, ed. Wendy Naylor et al., Abraham Kuyper Collected Works in Public Theology, Bellingham, WA: Lexham Press; Acton Institute for the Study of Religion and Liberty, 2019.
- NOJEA, Traian, "Contemporary Challenges in Romanian Religious Education: Values, Norms, Legislation", in *Teologia*, vol. 72, nr 3, 2017.
- OTT, Bernhard, *Understanding and Developing Theological Education*, trans. Tom Keefer, ICETE Serie, Carlisle, Cumbria: Langham Global Library, 2016.
- PAJIN, Dusan, "Religious Pluralism: Religious Wars and Religious Tolerance," in *Kultura*, Beograd, 2013. DOI 10.5937/kultura1340044P
- PENZENSTADLER, Joan, *Teaching the Book of Job with a View to Human Wholeness, Religious Education*, The official journal of the Religious Education Association, vol. 89, nr.2, 1994. DOI: 10.1080/0034408940890208
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Valences of Education", în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Current Values of Education and Culture", în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Education and Religion in Jerusalem and Babylon, Viewed through the Prism of the Book of Daniel", în *Proceedings of the 17th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, June 1-2, 2020, edited by Julia M. Puaschunder, pp.154-160, Johns Hopkins University, Montgomery, United States of America, 2020.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Spiritual lessons observed through the Coronavirus Crisis", în *Dialogo. Issue of Modern Man*, 2020, vol.6, no.2, pp. 71-82.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Misiunea Bisericii în societate", *Timotheus – Incursiuni Teologice Tematice* 4 (2), 2017, pp. 57-76.
- PETCU, Cristian-Vasile, „Cadrul juridic al dialogului ecumenic creștin” ("The legal framework of Christian ecumenical dialogue"), In volumul Simpozionului Internațional "Itinerario e il contenuto del formare ecumenico-studi ecumenici - Venetia", Istituto di studi ecumenici S. Bernardino, Veneția, 2008, pp. 422 – 450.

- ✦ SAHU, Manas Kumar, "Religious Pluralism and Interreligious Dialogue", in *Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*, vol. 24, Issue 7, 2019.
- ✦ SCLAFANI, Robin, "A Jewish Educational Approach to Religion Pluralism", in *Religious Literacy, Law and History: Perspectives on European Pluralist Societies*, edited by Alberto Melloni, Francesca Cadeddu. Routledge, 2018.
- ✦ SHIN, Kuk-Won, "Korean Christian Higher Education: History, Tasks, and Vision," in *Christian Higher Education: A Global Reconnaissance*, ed. Joel Carpenter, Perry L. Glanzer, and Nicholas S. Lantinga, Grand Rapids, MI; Cambridge, U.K.: William B. Eerdmans Publishing Company, 2014.
- ✦ STRAWBRIDGE, Jennifer R., "A School of Paul? The Use of Pauline Texts in Early Christian Schooltext Papyri," in *Ancient Education and Early Christianity*, ed. Matthew Ryan Hauge, Andrew W. Pitts, and Chris Keith, vol. 533, Library of New Testament Studies, London; Oxford; New York; New Delhi; Sydney: Bloomsbury T&T Clark: An Imprint of Bloomsbury Publishing Plc; Bloomsbury, 2016.
- ✦ TAYLOR, Paul, *Truth, Lies and Science Education*, Leominster, UK: Day One Publications, 2007.
- ✦ TEMPLE, Troy și TEMPLE Karla, "Public on Purpose: Why Christian Parents Should Still Consider Public Schooling," in *Perspectives on Your Child's Education: Four Views* Nashville, TN: B&H Academic, 2009.
- ✦ WHITE, Ellen G., *Special Testimonies on Education*, 1897.
- ✦ ZAJDA, J., "Values Education", in *Encyclopedia of Educational Theory and Philosophy*, Ed. D. Phillips, Thousand Oaks: Sage (in print), 2014.